

Govor na Konferenciji o otvorenom dijalogu u Bosni i Hercegovini u organizaciji Centra za kulturu dijaloga

Dame i gospodo,

«Lijepe riječi sva vrata otvaraju, grade mostove, a grube riječi pogađaju dalje od puške», kaže narodna poslovice. U društvu za dijalog nema alternative, a za izgradnju zdravoga društva neophodna je civilizirana kultura dijaloga.

Tema današnjeg razgovora, “kultura dijaloga”, nalazi se u temelju svega što nastojimo uraditi da bismo Bosnu i Hercegovinu vratili na put političkog i ekonomskog oporavka i na put prema Europi.

Ja se nadam da će ovaj današnji razgovor biti početak niza sličnih razgovora koji će okupiti političke vođe diljem Bosne i Hercegovine u pokušaju da objasne svoje pozicije u konstruktivnoj atmosferi, da postignu zajednički osnov, te da tako pomognu ovoj zemlji da se izvuče iz ćorsokaka u koji je trenutačno zapala.

Ulog je veliki. Postoji mišljenje da različite kulture ne mogu živjeti zajedno.

Ovakvo mišljenje je produkt neznanja, možda i straha. Ako mu se ne suprotstavimo, moglo bi dobiti maha.

Nesreću su posljednjih dvadeset godina uzrokovali ljudi koji su bili uvjereni da *ne mogu* živjeti zajedno.

Sve je jasnije da rješenje nije u *gruboj retorici* ili u takvim stajalištima.

Nećemo doći do održivih rješenja tako što ćemo vrijeđati ljude s druge strane konferencijskog stola.

Niti ćemo postići koncenzus šireći uvrede kroz novinske kolumne i dnevno-političke emisije na televiziji.

Sa zanimanjem sam pročitao citat na dnu pozivnice koju sam dobio od Centra za kulturu dijaloga.

Taj citat glasi: "Možda ja griješim, možda ste vi u pravu, no samo zajedničkim nastojanjima možemo dosegnuti istinu".

To je poznata deviza velikog liberalnog filozofa Karla Poppera rođenog u Austriji. I ona mudro kaže da čak i kada je jedan u pravu, a drugi nije, istina je možda negdje između.

Ali, činjenica je da nema svatko ovakav prosvijetljen stav. A što da radimo kad druga strana *doista* lupa šakom o pregovarački sto, ili, još gore, kada druga strana neće ni da *sjedne* za pregovarački sto?

Popper i o tome nešto mudro kaže.

U svojoj značajnoj raspravi *Otvoreno društvo* on tvrdi, citiram: "Trebamo u ime tolerancije inzistirati na svome pravu da ne toleriramo netoleranciju. Trebamo inzistirati da svaki pokret koji propovijeda netoleranciju sam sebe stavlja van zakona, a poticanje na netoleranciju i diskriminaciju trebamo smatrati kaznenim djelom, jednako onako kao što poticanje na ubojstvo, ili na otmicu, ili na ponovno uvođenje trgovine robljem trebamo smatrati kaznenim djelom."

Prema tome, po Popperovom mišljenju, moramo nastojati da stvaramo kulturu dijaloga, ali i da štitimo toleranciju od

netolerantnih ljudi.

U posljednje tri godine, čini se da su u Bosni i Hercegovini politika inata, nadmudrivanja i retorika etničke mržnje dobili na cijeni.

U zemlji se sada osjećaju posljedice, a netolerantna retorika dodaje svoju posebnu vrst otrova bolestima nezaposlenosti i beznađa.

Ne morate biti osobito pametni da biste znali što želite – čak i malo dijete zna što želi. No, da biste razumjeli što drugi ljudi žele, potrebna je inteligencija i strpljenje.

Istorija bivše Jugoslavije je prepuna propalih političara koji su znali samo što je to što oni žele.

Fokusiranje isključivo na vlastite težnje znači da ne morate svoje interese pomiriti sa interesima drugih; to znači da ne pokušavate tragati za rezultatima u kojima bi obje strane bile na dobitku.

Ali, u funkcionalnoj demokraciji, jedini način da dobijete ono što želite jest da osigurate da i drugi dobiju ono što oni žele. A da je to moguće, mi smo dokazali u Europi koja se gradi već jako, jako dugo – 50 godina. Čak i ovaj europski ustav, koji se sad zove Lisabonski ugovor, počeli smo o tome da razmišljamo sa jednim govorom Joschke Fischera točno prije deset godina. Znači i to je bilo teško, no svatko je razmišljao što on dobija, ali i što onaj drugi dobija, što ovaj drugi želi. Tako smo postigli taj sporazum.

Sposobnost razumijevanja onog što drugi žele i pronalaženja kreativnih metoda za pomirenje različitih ciljeva također je ključ za prosperitet i sigurnost.

U drugim zemljama, političari pokušavaju izgledati prijatno u javnosti, a kad su iza zatvorenih vrata pokazuju svoju nemilosrdnu stranu i često zanemaruju uobičajenu kurtoaziju.

Ovdje u Bosni i Hercegovini čini se da je suprotan slučaj.

Iza zatvorenih vrata, mnoge – naizgled šovinističke – političke vođe nemaju problema da se ophode prema vođama drugih skupina s poštovanjem, da razmjenjuju viceve i postižu dogovor o mnogobrojnim pitanjima. No, kada se nađu pred medijima odmah zauzmu ratoboran ili možda netolerantan stav.

Poštovani,

Prije nekih 14 godina, Michael Steiner i ja upoznali smo ambicioznog mladog političara iz jedne male općine sjeverno od Banjaluke.

Taj me je čovjek tada impresionirao svojom vizijom, energijom i hrabrošću.

Taj političar bio je, naravno, Milorad Dodik.

Unatoč velikoj osobnoj opasnosti, on je putovao u inozemstvo da se sastane sa političarima i prijateljima Bošnjacima, da bi diskutirali o budućnosti njihove zajedničke zemlje kad se konačno bosanski rat završi.

Milorad Dodik je, po mome mišljenju, pojedinac koji je i u dobru i u zlu, i u pozitivnom i u negativnom, imao ogroman utjecaj na mirovni proces.

Mnogi ga okrivljuju za povećanu uporabu ekstremističke retorike, bilo u odnosu na održavanje referenduma, bilo na poricanje ratnog zločina kao što su pijaca Markale ili Tuzla; i, općenitije, glede rječnika njegovog političkog diskursa, uz uporabu termina kao npr. „Teheran” za Sarajevo.

Riječi imaju značaj i ono što je rečeno ne može se poreći. Političari bi od svih ljudi to trebali bolje razumjeti. Ostrašćena retorika podiže tenzije. što zauzvrat može eskalirati i u nasilje.

Da li je ovo, pitam se, isti Milorad Dodik koga sam upoznao

1996. godine sa Steinerom? To je pitanje koje želim postaviti. I, ako jest, što on može uraditi pa da se dosegne vizija jedne prosperitetne Bosne i Hercegovine kao doma svih njezinih naroda, entiteta, manjina, narodnosti koju je mladi Milorad Dodik u svoje vrijeme tako jasno predstavio. Govorio je čak i o tome da će međuentitetske granice jednom nestati.

Kuda vodi razgovor o referendumu? Čijim dugoročnim interesima služe osporavanja međunarodnog autoriteta u Bosni i Hercegovini? I koja to rješenja, zadovoljavajuća za sve strane, može premijer Republike Srpske danas ponuditi svim građanima Bosne i Hercegovine, bez obzira na to gdje žive, i bez obzira na njihovu etničku i stranačku pripadnost, da se ova politička pat-pozicija konačno prevaziđe?

Već sam izrekao priznanje organizatorima na postavci današnje debate. No ona ipak ne bi bila moguća bez Milorada Dodika, koji je došao u Sarajevo da predstavi svoje ideje i da diskutira sa vama o budućnosti ove zemlje.

Čut ćemo da li priča Dodik od danas ili možda ipak onaj Dodik iz starih vremena.

Hvala vam.